

מנשרתחן שלמה

עיונים ופנינים בפרשה מבית מדרשו ושיעוריו של
הגאון הניוקא רבינו שלמה יהודה בארי שליט"א

ג'תתקצ"ו
95

פרשת מסעי

כל אחד עובר בעולם את מ"ב המסעות והם הנסיונות שעוברים עליו בימי חייו, ויהיה נעשה מזה תורה

מובא בדגל מחנה אפרים (פ' מסעי), בשם הבעש"ט, שכל מ"ב המסעות הם אצל כל אדם מיום הוולדו עד שובו אל עולמו, וזהו "אֵלֶּה מַסְעֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל וגו' וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת מוֹצְאֵיהֶם לְמַסְעֵיהֶם עַל פִּי ה'", שמשוה כתב בתורה המסעות איך הם עומדים ברומו של עולם מתחילת יציאת האדם מרחם אמו, עד בואו לארץ החיים העליונה כדי שידע האדם הדרך אשר ילך בה "עַל פִּי ה'". **"וְאֵלֶּה מַסְעֵיהֶם לְמוֹצְאֵיהֶם", היינו האיך שינו אותם במעשיהם ללא טובים, ולכך לא נאמר כאן "על פי ה'".**

ובספר באר משה (פ' מסעי) כתב לבאר ע"פ זה, שכשם שביציאת מצרים נעשו ממ"ב מסעות גופי תורה, כך לעתיד לבא יהיו מכל הגלויות שעברו ישראל בהם, תורה. שיכתבו כל המאורעות והצרות שנתנסו ישראל בהם בימי גלותם, ויברכו על כך תחילה וסוף כשם שמברכים על קריאת התורה.⁵

בט' באב עשו מספד לאהרון, ולכן נשנתה פטירתו פעמיים כנגד ב' החורבנות

ויעל אהרן הכהן אל ה' הָהָר על פי ה' וימת שם בשנת הארבעים לצאת בני ישראל מארץ מצרים בחדש החמישי באחד לחדש (לג, לח). כתב השל"ה (מס' תענית, תו"א קכד), שהטעם שממעטין בשמחה בחודש אב (תענית כו:), הוא לפי שבראש חודש אב נסתלק אהרן הכהן, ויש עשרים מסעות מרתמה ועד הר ההר, כנגד י' מסעות שנסעה שכינה, וכנגדם גלו סנהדרין י' גלויות (ר"ה לא), וכשנסתלק אהרן, חזרו לאחוריהם ח' מסעות (רש"י במדבר כו, יג בשם ירושלמי יומא פ"א ה"א), ומסתמא לכל יום היה מסע אחד, ונמצא שהגיעו לשם בתשעה באב, ועשו הספד. והוסיף עוד השל"ה, שהכהן גדול הראשון, שהוא אהרן, הוא כנגד בית ראשון, ועזרא הוא כנגד בית שני, ולכן הזכיר הכתוב סילוק אהרן ב' פעמים, הראשון בפרשת חוקת (במדבר כ, כב-כט), והשנית בפרשת מסעי כנגד בית ראשון ובית שני, ולכן בפרשת חוקת לא נאמר "על פי ה'" שזהו מיתת נשיקה (ב"ב ז, ט), לרמז לחורבן בית ראשון שהוא יותר ברע, ואף שחורבן בית שני גריעי לו, מכל מקום חסרו בו כל המעלות הגדולות שהיו בבית ראשון, כי חסרו בו ה' דברים (יומא כא:).

ובשפתי כהן (לג, ז) כתב, שבמסע שמיני שהוא 'יום תשיעי' אמר הכתוב (לג, מט) "עַד אֲבָל הַשְּׁטִיִּים", רמז על תשעה באב שיהיה אבל גדול לישראל וישוממו ויגלו מארצם וממקומם, ועד שלא יבוא יום זה נאסף אהרן, כי בכל שנה היה יום זה אבל לישראל, ומפני הרעה נאסף הצדיק.

קודם הגאולה עתידים ישראל לעבור שנית בכל מ"ב המסעות שבמדבר ויכלכלם וינהלם השי"ת כבראשונה

וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת מוֹצְאֵיהֶם לְמַסְעֵיהֶם עַל פִּי ה' וְאֵלֶּה מַסְעֵיהֶם לְמוֹצְאֵיהֶם (לג, ב). מובא בפסיקתא זוטרתא על הנאמר בשי"ת השירים (בפסוק ג, ה; ובפרק ח, ה) "מִי זֹאת עֵלָה מִן הַמִּדְבָּר", שעתידין ישראל לצאת אל המדבר מפני הצרות, ומשם יתגלה להם אליהו, שנאמר בהושע (בפרק יב, טו) "וְאֶנְכִּי ה' אֱלֹהֶיךָ מְאָרָץ מִצְרָיִם עַד אוֹשִׁיבָךָ בְּאֶהְלִים פִּימִי מוֹעֵד", ואז יעלו ככלה שהיא מקוטרת מור ולבונה מכל אבקת רוכל. שכשם שבגאולת מצרים יצאו אל המדבר ומן המדבר נתעלו, כך עתידין ישראל לצאת אל המדבר מפני הצרות שבארץ ישראל, ושם יתגלה להם אליהו, ויעלה אותם מן המדבר.

וכתב רבינו בחיי (ר"פ מסעי, ובכד הקמח סוכה), שדברי הנביאים כולם מוכיחים שבגאולה האחרונה היא כדמיון הראשונה, וכשם שיצאו ישראל בגאולה ראשונה ממצרים אל המדבר כן בגאולה האחרונה עתידים שיצאו הרבה מישראל אל המדבר ויעברו במקומות האלה, והקב"ה יכלכלם וינהלם שם כמו שעשה לישראל במדבר, והוא שאמר הנביא (יחזקאל כ, לה) "וְהִבְאֵתִי אֶתְכֶם אֶל מִדְבַר הָעַמִּים" לעתיד בגאולה אחרונה. ורמזו משה בתורה שהזכיר ב' פעמים 'מוצאייהם', "אֶת מוֹצְאֵיהֶם לְמַסְעֵיהֶם, וְאֵלֶּה מַסְעֵיהֶם לְמוֹצְאֵיהֶם", לרמזו על יציאה ראשונה ואחרונה. וכ"ה בתולדות יצחק, ובפני דוד בשם מהר"א אזולאי בספר בעלי ברית אברם.

לעתיד לבא מ"ב מסעות אלו שזכו להזכר בתורה יגילו ויפרחו במדרש תנחומא (מסעי, ג) הובא טעם כתיבת המסעות בזו הלשון: למה זכו ליכתב בתורה כל המסעות האלו - על שקבלו את ישראל, עתיד הקב"ה ליתן שכרם³, שנאמר (ישעיה לה, א-ב) "יִשְׁשׂוּם מִדְבַר יְצִיָּהּ וגו', פֶּרַח תִּפְרַח וְתִגַּל וגו' פְּבֹד הִלְבְּנוּן נִתַּן לָהּ וגו'⁴."

בכל פעם שקוראים פרשה זו מבררים את כל ניצוצות הקדושה כישראל במסעותיהם

בספר פני דוד הביא בשם המקובלים, שבקורא איש יהודי בתורה נביאים וכתובים בעניני האומות וכיוצא, מברר ניצוצות הקדושה, וכדאיתא בזוה"ק בפרשת בלק (בדף קפח): שאמר הינוקא רבי אלעזר רבי אבא ורבי יוסי שהיו עוסקים בעניני עמון ומואב, שהוא מריח בלבושיהם שעמון ומואב מתגרים בהם. ובזה ביאר החיד"א שזהו "וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת מוֹצְאֵיהֶם לְמַסְעֵיהֶם" (פסוק ב), שהיו 'מוצאייהם' ומבררים ניצוצות הקדושה ב'מסעות' אלו, "וְאֵלֶּה מַסְעֵיהֶם" שנכתבו 'למוצאייהם' אחר כך בקריאתם, כדי להוציא ניצוצות הקדושה, כי כאשר קורא אדם את פרשת המסעות, בקריאה זו יברר ויוציא לאור עוד ועוד ניצוצות הקדושה מבטן... הקליפות... כפי שהוציאו ישראל במסעותיהם. ממש.

¹ וכן מובא בקטעי מדרשים (עמ' קמד), שקודם ביאת משיח יצטרכו לצאת למדברות מפני דוחק האומות, ובאותה שעה אליהו נגלה עליהם ומחדש להם את הברית, שבהם הם זוכים לגאולה. ובאוצר המדרשים (מדרש רשב"י, עמ' 554) מובא, שיברחו אל מדבר העמים וישבו שם מ"ה יום בלא לחם ובלא מים, כי אם עשב תשדה יהיה מאכלם, ולאחר מ"ה יום יבוא ארמילוס וילחם במצרים וילכדה, וחרור ושם פניו לירושלם להחריבה פעם שניה, ובעת היא יעמוד מיכאל השר הגדול ותוקע בשופר, שהוא קרן ימינו של איל יצחק, שלש פעמים, והקב"ה מאריך אותו עד אלף אמה, ותוקע תיקעה, ומתגלה משיח בן דוד ואלהיו, והולכים שניהם אצל ישראל שהם במדבר העמים, ואומר להם אליהו זה הוא המשיח ומשיב את לבם יחדיו ואת ידם, וישראל חוזרים עם המשיח עד שיבואו למדבר יהודה ומתוועדים עם כל בני ישראל, ויבואו אל ירושלם ויעלו במעלות בית דוד הנשארות מן ההרס וישב שם המשיח. וכן כתב הראב"ד (עניות פ"ב מ"ט), שכשיגאל הקב"ה את ישראל לימות המשיח, לא יכנסו מיד לארץ, אבל יליך אותם למדבר העמים. והאברבנאל כתב בספר משמיע ומושיב (מבשר טוב החמישי, בנבואה ב), שכמו שישראל כשיצאו ממצרים הלכו במדבר ארבעים שנה ואחריהם התחילו בירשת הארץ, כך ילכו בני ישראל בגאולה העתידה ארבעים שנה במדבר העמים. וככה, שהמפסחים חשבו שמדבר העמים הוא מדבר שמש במקום שאין שם אדם, אבל אמיתת הענין הוא שכאשר הקב"ה יוציא את ישראל ויקבצם מן הארצות שנופצו בהם, יבואו דרך ישרה, אלא יתהלכו מגוי אל גוי ומממלכה אל עם אחר, והטלול הזה נקרא מדבר העמים, ובו יתבררו ויתלבנו ויצרפו רשעים כי במדבר ההוא יתמו ושם ימותו האנשים הפושעים, באופן שלא יכזו לבוא לארץ ישראל ולראות תשועת ה'. וכן כתב המלבי"ם (בירמיה לא, א) שהנביאים המליצו את הגלות בשם מדבר, ועל זה נאמר "מִצָּא חֵן בְּפִיךָ עִם שְׂרִידֵי קִיב", שאחרי שנשארו שרידי חרב מההרג והשדמות, לבסוף ימצאו חן במדבר ותוקל הגלות מעליהם, וה' ילך אליהם אל המדבר להמציא להם מרגוע. ובחידושי הגר"ז (החדשים סי' א) כתב, שקודם ביאת המשיח יוליכו את כלל ישראל למדבר, ושם יפשוטו אותם, והפושעים והמורדים לא יעלו חזרה מן המדבר, וכמ"ש (ביחזקאל כ, לה-לח) "וְהִבְאֵתִי אֶתְכֶם אֶל מִדְבַר הָעַמִּים וְנִשְׁפָּטִי אֶתְכֶם שָׁם פְּנִים אֶל פְּנִים וגו', וברותי מִכֶּם הַמְרִידִים וְהַפּוֹשְׁעִים בִּי מְאָרָץ מְגוֹרֵיהֶם אוֹצִיא אֹתָם וְאֶל אֶרֶץ מִתְּוֹךְ אֵלֶּי לֵאמֹר יָבֹא וְיִדְעָתֶם כִּי אֲנִי ה'". ועל הליכה זו במדבר נאמר (בשי"ת השירים ג, ו) "מִי זֹאת עֵלָה מִן הַמִּדְבָּר", כלומר מי יזכה לעלות חזרה מן המדבר הזה לאחר המשפט. ² ושם סיים במדרש: ומה מדבר כך על שקבל את ישראל, המקבל תלמיד חכם לתוך ביתו על אחת כמה וכמה. ³ ובש"ס הכתוב הוא משל על ירושלם שבבלות ישראל היתה כמדבר. ⁴ ויש לציין בה למבוא במדרש (ויק"ר לד, ח) בזו הלשון: ר' כהן ורבי היושע ברבי סימון בשם ר' לוי אמרו, לשעבר היה אדם עושה מצוה והנביא כותבה, ועכשיו אדם עושה מצוה מי כותבה, אליהו ומלך המשיח, והקב"ה חותם על ידיהם, כההוא דכתיב (מלאכי ג, טו) אֶזְנְבוּרָהוּ וְרָאִיהוּ אִישׁ אֶל רַעְיוֹ וַיִּשְׁקָבְהוּ וַיִּשְׁמַע וַיִּכְתֹּב סֵפֶר זִכְרוֹן לְפָנָיו לְרֵאִיהוּ וְלַחֲשָׁבִי שְׁמוֹ. ⁵ וכתב עוד, שעזרא הוא גם גלגול 'איהרן' (נשמת אהרן), ולכן 'עזרא' עולה במספר קטן (8-8) כמו 'אהרן' במספר קטן עם אותיותיו (8-8).

"תבנה חומות ירושלים" (תהלים נא, כ)

משיעורים יום ה' ויגש תשע"ג: יום ב' שלח תשע"ט

וכשמאיר האור הגנוז שהוא לבושי אור, על 'דמות' האדם, והם מתחברים כאחד, שמור האדם מן החטא, והולך גופו ומזדכך מעביותו, ואף נשמר מכל מיני פגעים ופורענות. וכמובא בזוהר ויחי (בדף רכ ע"א) שכל פגע וחולי שיש לאדם הוא מפני שסר ממנו אור הצלם, וכמ"ש "סר צלם מעליהם" (במדבר יד, ט).

ומובא שם עוד, שקודם שמסתלק האדם סרים ממנו ב' אלו הצלמים, כמו שכתוב בשיר השירים (ב, ז) "עד שיפוח היום ונסו הצללים", שהם שניים. והם ב' לבושים שהם כנגד זכר ונקבה, אחד הוא כנגד תיקון הלבוש של אדם הראשון שהוא הצלם, ואחד כנגד תיקון הלבוש של חוה ששמע לה אדה"ר, שהוא דמות, וכן אמרו בזוהר שמיני (בדף לה ע"ב) צלם בדוכרא, דמות בנוקבא, והם כנגד תורה שבכתב ותורה שבעל פה. כי כל הלבוש והשמירה לאדם היא על ידי התורה, וכשאדם פוגם באיזה חלק מרמ"ח מצוות עשה או שס"ה לא תעשה שהם כנגד רמ"ח אברים ושס"א גידים, מחליש בזה את האור מהצלם הנמשך עליו באותו אבר שכנגדו בגופו, ובה מסתלק ממנו אור החכמה עד נעשית לו העבירה כהיתר ח"ו, וכן כשגובר חלק הרע מאוד באור הדמות שלו, נמשך חולי וכיוצא בזה באותו אבר וכמובא בתיקון"ז (בתיקון ע). נמצא שהצלם והלבוש הרוחני שיש על האדם הוא השמירה עליו מן החטא, והוא שמגן עליו מכל חולי ופגע.

כפי שיעור הארת הלבושי אור על האדם ויחודו עם הלבושי עור כך מזדכך גופו להכיר בבורא יתברך

והלבוש הראשון שהוא לבוש אור, הוא כנגד אדם ותורה שבכתב, שספר התורה הוא כהאות ו' כמובא בתיקון"ז (תיקון כה, בדף ע"א). ולבושי עור, הוא כנגד חוה ותורה שבעל פה, כמ"ש בפתח אליהו 'מלכות פה תורה שבעל פה', כי אמרו במסכת קידושין (בדף מט ע"ב) 'ל קבין של שיחה ירדו לעולם תשעה נטלו נשים, כלומר שיעיקר הדיבור שירד לעולם הוא לעסק התורה שבעל פה - מידת מלכות נוקבא, שעל ידה מתקנים את הלבושי עור שהוא כנגד חוה.

וצריך להמשיך את הלבושי אור וליחדם עם הלבושי עור ולזככם, היינו שימשיך האדם את החכמה והיראה על כל גופו, עד שיאיר בו נצנוץ מהאור הגנוז, ויזכה על ידי התורה להכיר במלכותו וממשלתו של ה' ב"ה מריש כל דרגין עד סוף כל דרגין, שהם הצומח והדומם, על כל פנים לפי ערכו ומדרגתו, וכפי מה שיתחברו יחד אלו הלבושים כפי מדרגתו, כך יזכה להכיר עוד ביחודו ומלכותו של ה' ב"ה, שהוא תכלית כל התורה והמצוות - שנדע ממנו יתברך.

הארת הצלם ותיקון לבוש העור הוא על ידי ברכות התורה היינו הזכרון התמידי במקור התורה

והתחברות הלבושים, שעל ידה זוכה האדם לחכמה גדולה וריבוי עצום בתורה שמביאתו לקדושה גדולה ולכל המדרגות, הוא על ידי ברכות התורה. וענין ברכות התורה הוא, שקודם שמכניס ידיעת התורה למוחו, יידע ויזכור את המקור לדברי התורה, כי הברכות הם כנגד אות אל"ף והלבושי אור ותורה שבכתב ששם הוא גילוי ציווי השי"ת. ועיקר עסק התורה הוא בתורה שבעל פה, כי מאחר שהלבוש היותר קרוב אל הגוף הוא כנגד הלבושי עור שיש בו טוב ורע, על כן עיקר הברירה הטוב מן הרע, המותר מן האסור, הטהור מן הטמא, הוא בתורה שבעל פה.

וכשעוסק האדם בתורה שבעל פה, צריך שיזכור את מקור התורה, שהם מורא רבך ומורא שמים. תורה שבעל פה היא כנגד מורא רבך, ותורה שבכתב היא מורא שמים. שתורה שבעל פה נמסרת על ידי החכמים ולכן זה כנגד מורא רבך, ותורה שבכתב נתנה על ידי ה' ב"ה בהר סיני ולכן זה כנגד מורא שמים, ועל ידי שמייחד שניהם הוא שלימות היראה, וכמ"ש (דברים ו, ג) "את ה' אלקיך תירא", ודרשו (בפסחים בדף כב ע"ב) 'את' לרבות תלמידי חכמים. ובה מתייחדים ב' הלבושים, לבושי אור שהם מאור החכמה, עם לבושי העור שהם כל העביות שבאדם, ובה נולדת בו יראה

קודם חטא אדה"ר היה לבוש בכותנות אור שהיו מהאור הגנוז

כתיב "ויעש ה' אלקים כתנות עור ולאשתו וילבישם", ואיתא במדרש (בב"ר פ"כ) שבספרו של רבי מאיר מצאו כתוב 'כתנות אור' באל"ף¹, ואמרו בזוהר פקודי (בדף דף רכ"ט ע"ב) שקודם שחטא אדם הראשון היו לו כתנות אור שבהם היה רואה מסוף העולם ועד סופו, היינו שהיה רואה את התגלות מלכות ה' ב"ה, איך הוא יתברך מושל בכל העולמות מראש כל המדרגות, שהם עולמות המלאכים והעליונים, עד סוף ותכלית הגשמיות שבעולם הזה, שהם מדרגת הצומח והדומם. ומחמת אלו הלבושים, לא היה בו בפנימיותו את כח יצר הרע, כי אלו הלבושי אור היו מגן ושמירה עליו, ומהם הייתה לו השגת הדעת לשמור את ציווי השי"ת, ולא הייתה הרוח שטות יכולה להכנס בקרבו ולהחטיאו. ועל כן בכדי שיוכל יצר הרע להתקרב לאדם הראשון ולהחטיאו, היה צריך תחילה לבקוע ולעבור את לבושי.

ואתו הלבוש שבו היה רואה אדם הראשון הוא סוד האור הגנוז, ונרמז בכתוב "ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור", שבתחילה גילה הקב"ה את האור הגנוז, ראה שעתידים לחטוא עמד וגנוז לצדיקים לעתיד לבוא, וזהו שכתוב 'יהי אור', שכל 'יהי' הוא לשון צער כמובא בגמרא מגילה (בדף י"ע), היינו שכבר מתחילת בריאת האור נרמז שעתיד הוא להסתלק, שבתחילה נתנו לאדה"ר, ולאחר שחטא עמד וגנוז לעתיד לבוא, שסרו ממנו אלו הלבושים שהיו 'לבושי אור', ונתן לו הקב"ה 'לבושי עור', שהוא לבוש מגושם.

לכל אדם ב' לבושים 'דמות' שהוא לבוש חשוך והוא מלביש 'צלם' שהוא חכמה ויראת ה'

ובכללות נקראים אלו הלבושים 'צלם', אבל בפרטות נקראים צלם ודמות, כמובא בזוהר בראשית (בדף כב ע"ב), על הכתוב (בראשית א, כו) "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו". שקודם החטא היה מאיר עליו אור ה'צלם' שהוא האור הגנוז, אבל לאחר שחטא נגנז אור ה'צלם', ונמשך עליו לבוש שנקרא 'דמות', שממנו נמשך הלבושי עור שהלבישו הקב"ה לאחר שחטא. וההפרש ביניהם, שלבוש ה'צלם' נמשך מאור החכמה והאות אל"ף כמ"ש באיוב (ג, ג) "ואאלפך חכמה", שנמשך לאדם חכמה שהיא יראת ה', ואינו חוטא, כמ"ש (תהלים קיא, ז) "ראשית חכמה יראת ה'", והיא האור המקיף לאדם. ולבוש ה'דמות' הוא ג"כ מקיף, אך הוא היותר דבוק לאדם, והוא לבוש חשוך המסתיר ומלביש לאור החכמה והצלם, וזה שכתוב בקהלת (ב, ג) "וראיתי אני שיש יתרון לחכמה מן הכסילות כיתרון האור מן החושך", כי בלבוש ה'דמות' יש טוב ורע, ועל כן בא לידי חטא.

כי בהסתלקות האל"ף של הלבושי אור בא לידי חטא, וכן אמרו בגמ' יומא (בדף לט ע"א) על הפסוק בויקרא (יא, מג) "ולא תטמאו בהם ונטמתם בהם", כי אל תקרי ונטמתם אלא ונטמתם, ופירש רש"י, ונטמתם; חסר אל"ף. כי עבירה מטממת ליבו של אדם - אוטמת וסותמת אותו מכל חכמה. כי על ידי שנחסר ממנו האל"ף בא לידי עבירה ומסתלק ממנו אור החכמה.

צריך שיאיר אור הצלם והחכמה בלבוש העור והדמות של האדם וכשהם מחוברים נמשך יראה ושמירה לאדם

ועל כן צריך האדם להמשיך את הלבושי אור וליחדם עם לבושו שהוא לבושי עור, וכפי שיעור הדביקות שיהיה ביניהם כן מזדכך העביות של לבוש העור. כי אלו הלבושים הם כאב ואם לאדם כמ"ש במשלי (י, א) "בן חכם ישמח אב ובן כסיל תוגת אמו", שהיראה נמשכת לאדם מהחכמה, שהיא כנגד האב ואור הצלם (וכמ"ש 'אבא יסד ברתא', שמאור החכמה נולדת היראה), אבל כשמסתלק ממנו אור הצלם, נשאר עם מקיף הדמות והלבושי עור, וכנסת בו הרוח שטות. ומפני שתמיד דבוק באדם לבוש זה המעורב מטוב ורע, אמרו בגמ' (בבא בתרא בדף קסד ע"ב) שאין אדם ניצול מהרהורים בכל יום, שהוא ענין הכתוב בתהלים (נא, ז) "ובחטא יחמתני אימי".

¹ וכתב רבי יצחק אייזיק יהודה יחיאל ספרין מקומארנא בהיכל הברכה (פ' בראשית, נז ע"א) שאם יש ס"ת שטעו וכתבו באל"ף הספר כשר, ומהר"ץ חיות (בחיזושי לטוטה כ), כתב שכוונת המורש שהיה בו הגהה של מ"מ.

שלימה, שהוא מורא רבך ומורא שמים.

קבלת התורה היא על ידי היראה והשגת היראה היא על ידי הקשר של האדם לסדר נתינתה ומסירתה

כי מובא במסכת ברכות (בדף כב ע"א), שכפי שבהר סיני הייתה קבלת התורה באימה וביראה ברתת ובזיע, כך עסק התורה צריך שיהיה באימה וביראה ברתת ובזיע. וכדי שיבוא האדם ללמוד את התורה ביראה כנתינתה, צריך שיעסוק בה מתוך התקשרות בסדר השתלשלות נתינתה ומסירתה. כי התורה היא אש, וכדי שתוכל להאיר באדם ויוכל לקבלה, צריך שהיא תהיה לו כאור היוצא מן האש, שהוא אור של טובה והנאה לאדם, ולא אש שאינו יכול לעמוד במחיצתה. וכשאדם רוצה ללמודה בלא סדר ההשתלשלות, היא כאש, ואינו יכול לקבלה. אבל כשלומדה מתוך התבוננות כיצד הגיעה תורה לידינו, כמ"ש (דברים לג, ד) "תורה ציוה לנו משה" שהוא מורא רבך, יוכל לקבל את התורה והיא תאיר בו כפי ערך מדרגתו.

כל מסירת התורה עד ימינו הייתה יחד עם היראה הנמשכת מאור הצלם והכתנות אור

כי משה רבנו וכל מוסרי התורה היו ממשיכים על עצמם יראה גדולה בעסק התורה, שהיא "ראשית חכמה יראת ה'", כלומר על ידי שהיו מאירים בגופם מהלבושי אור באל"ף, שזה "אאלפך חכמה", וכן היא כל התורה שקבע השי"ת שתהיה המסורה מדור לדור, שהיא תורה שנמסרה יחד עם היראה ודרך העסק בה, שהוא ביטול העי"ן של הלבושי עור, וקיום לאל"ף של הלבושי אור. ועל כן בכדי להיות חלק מהתורה צריך שירצה לקבל יחד עימה את היראה של כל הצדיקים שעסקו בה, כי היראה והמחשבה על מלכותו יתברך תמיד היא שהייתה הכלי למסירת וקבלת התורה בכל הדורות, וכשמסר משה את התורה ליהושע, מסר לו יחד עימה את הדרך להיות קשור בלבושי אור, ותורה שהיא במדרגה של לבושי אור ויראת ה', היא שהמשיכה לעם ישראל את הטובות בכל דור ודור, והיא ששמרה והגנה עלינו בכל הדורות.

כשאין האדם קשור ביראה התורה אינה מאירה והיא כאש שאינו יכול לעמוד במחיצתה

אבל כשאדם לומד בלא הרצון לבוא על ידי הלימוד בתורה ליראת ה' ולבטל מעצמו את הלבושי עור והעביות, אין עליו הארה מה'צלם', שהוא לבושי אור של כל הצדיקים, שאורם שורה על דברי התורה שבהם הוא עוסק, ונשאר בו לבוש ה'דמות', שהוא כנגד חוה והאשה, ועל זה אמרו בירושלמי סוטה (פ"ג ה"ד) ישרפו דברי תורה ואל ימסרו לנשים, כי בזה אין התורה מאירה עליו כ'אור', אלא כ'אש' שאינו יכול לעמוד במחיצתה. כי לבוש הדמות הוא כנגד מאורי אש, ולבוש הצלם הוא כנגד מאורי אור, והעיקר שיזכה האדם שהתורה תאיר בו ותביא אותו לקרבת ה' והיראה ממנו יתברך. שזה על ידי חיבור הלבושים, שהוא השראת השכינה, כמו שדרש רבי עקיבא במסכת סוטה (בדף יז ע"א), איש ואשה זכו - שכינה ביניהם, לא זכו - אש אוכלתן.

דוד המלך היה מתקן את הלבושים והמשיך את שלמה שבנה את החומות שהם כללית הלבושים והיראה

ועל כן דוד שהיה מתקן את האדם שנטל מאדה"ר, כי היה מתקן הע' (בפרשת האזינו), חי שבעים שנה שנטל מאדה"ר, כי היה מתקן הע' של לבושי עור והופכם ללבושי אור, על ידי שביטל כל העביות כמ"ש (בתהלים קט, כב) "ולבי חלל בקרבי". כי אדה"ר היה צריך לחיות אלף שנה כנגד האל"ף, אבל על ידי חוה נחסר ממנו ע' שנים כנגד לבושי עור, ודוד היה מתקנם, ועל כן עי"ן במילואה (בגימטריא ק"ל) חסר אל"ף במילואה (בגימטריא קי"א) עולה י"ט כמספר חוה, שהיא כנגד הלבושי עור שנתקן על ידי דוד.

ועל כן המשיך דוד את שלמה המלך שהיה חכם מכל האדם, וכל מה ששלמה ביקש היה חכמה, כי היה כנגד שלימות הלבושי אור שהוא ענין 'אאלפך חכמה'. ולכן לדוד לא היו חומות, היינו שהיה יוצא תמיד למלחמה, משא"כ שלמה לא היה יוצא למלחמות, כדוגמת כרכים המוקפים חומה, כמובא כל זה במגיד מישרים (פ' ויקהל מהדר"ק).

ומובא בזהוה בכ"מ שבית המקדש עשוי כדמות אדם, והחומות הם כאור מקיף לאדם, שעל ידם היה את השמירה ההגנה והמשכת היראה לכלל ישראל ולעולם כולו, ולכן עסק התורה בזמן שבית המקדש קיים היה במדרגה גדולה לאין שיעור.

שלמה המלך היה כנגד שלמות הלבנה שהוא יום ט"ו לחודש וענין הקפת העיר בחומה

ודוד הוא כנגד התחדשות אור הלבנה בתוקפה שהוא י"ד בחודש, כי דוד בגימטריא י"ד, ושלמה הוא כנגד שלימות אור הלבנה שהוא ט"ו לחודש, כי שלמה בגימטריא קטנה ט"ו (כמובא כל זה במגיד מישרים שם), כי מאברהם שהחל לתקן את הלבושי עור, עד שלמה, הם ט"ו צדיקים, כמובא בזהוה חדש חוקת (בדף סג ע"ב). ושלמה היה כנגד שלימות הלבנה, כי שלמה המשיך את המקיפים ואור הצלם הכללי בפועל על כלל ישראל וירושלים, שהיא שלימות היראה (כי ירושלים היא נוטריקון יראה שלם כמובא בב"ר פ' נ"ו). והוא טעם שבפורים הפרוזים קוראים ב"ד, אבל המקיפים קוראים בט"ו (כמו שכתב שם במגיד מישרים קשר הענין), שהוא שלימות המקיפים ואור הצלם. כי הלבנה היא כנגד הלבושי עור, וכשהיא נתקנת בשלימות ביום ט"ו לחודש, הוא כנגד הקפת העיר בחומה. והוא כנגד לבוש הדמות שהוא כנגד האות ס' שהיא כחומה, שהוא ד' מ' ת' ד' כשהיא פרוצה, מ' שהיא כחומה, ת' שיש בה את השלימות ויציאה מצד המיתה. וזה 'אישה' - אותיות אש י"ה, שכשאיין בה את השלימות, שהוא כנגד יום ט"ו, נשאר אותיות א"ש שהוא עירוב טוב ורע, כי יכול להנות מאורה ומאיך יכולה לשרוף ולכלות. ועל כן נקראת האישה חומה כמו שדרשו במסכת יבמות (בדף סב ע"ב) על הפסוק "נקבה תסובב גבר" (ירמיה לא, כא), כי שלימות המקיפים והחומה הוא דוקא כשמיחד הצלם עם ה'דמות', שהוא כנגד חוה.

הצדיקים שעוסקים בתורה במדרגה גדולה הם החומה והשמירה של ישראל

ולכן חומות ירושלים הוא דבר עצום וסוד גדול, כי כשהיו החומות בשלימות, היה הקשר של עם ישראל לירושלים והיראה במדרגה גדולה, והיה כל עסק תורתם ביראה ברתת ובזיע, כי היו תמיד קשורים בנתינת ומסירת התורה, ובכל הצדיקים שהיו לומדים את התורה בלבושי אור, שהוא מורא רבך ומורא שמים. והכל מפני שהיו משמרים את החומות, שזה היה על ידי הצדיקים שעסקו בתורה במדרגה כראוי, ועל זה נאמר בישיעיהו (סב, ו) "על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים כל היום וכל הלילה", שהיו לומדים את התורה במסירות בכדי להמשיך את היראה לירושלים, והם בעלי תורה שנקראים 'בתי ערי חומה' כמו שאמר הרעיא מהימנא בזהוה בהר (בדף קח ע"א), שהם ההגנה של ישראל, וכמובא בזהוה חדש רות (בדף צג ע"א) שיעקב שהוא עמוד התורה עומד כקריה מוקפת חומה על בניו כדי שלא ישלטו בהם הדין. ועיקר מלכות ה' ב"ה מתגלית על ידי החומה, שהיא האור המקיף על ירושלים כמובא בשעה"כ (תיקון חצות ד"א), ועל כן כתיב (תהלים נא, כ) "תבנה חומות ירושלים", כי עיקר ירושלים והיראה הם החומות כמובא שם.

הארץ נחרבה כי לא ברכו בתורה תחילה - שלא זכרו את מקור התורה ואיבדו את היראה

ועל כן קודם שנשרף בית ה' בתשעה באב קדם לזה בקיעת החומות בי"ז בתמוז, וקודם שהובקעו החומות צרו על ירושלים מ' בטבת, כי בכדי להשפיל את ישראל היו צריכים תחילה לנתקם מהיראה והאור המקיף, ועל כן סיבא אחרא את החומות, כדי להחליש את ישראל מהיראה ומלכות ה' ב"ה, לנתקם מהלבושי אור ומהצדיקים מוסרי התורה, ועל כן אמרו במסכת בבא מציעא (בדף פה ע"א) על מה אבדה ה'ארץ', שהיא היראה כמ"ש (בתהלים עו, ט) "ארץ יראה ושקטה" - על שלא ברכו בתורה תחילה. כי כאמור לעיל ברכת התורה היא הזכרון וההתבוננות במקור ומסירת התורה, שהיא האל"ף והחכמה שהיא המולידה ליראת ה', ועל כן כשנחרבה החומה נחרבה האל"ף, ונעשה "ונטמתם בם", שהוא חסר א' כאמור לעיל ברש"י ביומא (לט), ואבדה מאיתנו היראה, שהיא 'אאלפך חכמה' שהם תרין אלפין, כנגד בית ראשון וכנגד בית שני, ומפני שנחרבה החומה, בקעה הסטרא אחרא את הלבושים של ישראל ונכנסה בנו הטומאה ועול הגלות.

לעתיד ישיב הקב"ה את הלבושי אור לכל ישראל ויוכל כל אחד לראות איך הוא חלק מהתורה

אבל לעתיד כשישיב לנו הקב"ה את האות אל"ף והחכמה המולידה ליראה, תהיה ה'גולה' ל'גאולה', ויתקיים הכתוב (תהלים נא, כ) "היטיבה ברצונך את ציון תבנה חומות ירושלים", 'היטיבה' הוא מלשון מיטיב את הנרות כדמפרש בזהוה משפטים (בדף קח ע"א), כי ישובו החומות להיות ללבושי אור ומקיפי הצלם, שעל ידם תשוב היראה לכל הבריות וידעו

ממנו יתברך וממלכותו מסוף העולם ועד סופו, שמלכותו בכל משלה. והידיעה ממנו יתברך הוא שנכיר אותו באור התורה, כמו שמתפללים 'והאר עינינו בתורתך', שהוא על סודות התורה שעל ידם יתגלה לכל אחד ואחד מישראל חלקו בתורה, שיראה אין גם הוא שייך בתורה, ויוכל לברך על התורה כמו שמברך על המזון כמו שלמדו במסכת ברכות (בדף כא ע"א). שהמזון שייך לכל אחד, ולעתיד כך גם תהיה ברכת התורה שייכת לכל אחד כמו שמברך האדם על המזון, כי אין אחד מישראל שאינו שייך בתורה, אלא שאינו מאמין בצלם המקיפו מכל צדדיו, אבל באמת התורה הולכת עם כל אחד מישראל בכל מקום ובכל מדרגה, אלא שהיא גנוזה ונעלמת מעיניו, ועל כן אין לו את היראה ואינו יודע ממלכות ה' ב"ה.

לעתיד יתגלה סוד הלוינות לכל אחד מישראל שהוא גילוי סודות התורה וקרבת השי"ת

אבל לעתיד לבוא יתגלה סוד הלוינות, שיתגלו סודות התורה, כמ"ש בשיר השירים (א, ד) "הביאני המלך חדריו", שהם חדרי לוינות וחדרי מעשה מרכבה כמובא במדרש (בשה"ש רבה פר' א). והמשמעות בזה, שאור החכמה שהם לבושי אור, הם כנגד ים החכמה שאין לה סוף, והלוינות הוא החיים שבים ומבריה בו מן הקצה אל הקצה, וכמו כן יתגלו לעתיד סודות התורה, שיוכל כל אחד מישראל לידע בתורה ממלכות השי"ת מריש כל דרגין עד סוף כל דרגין, ויראו אין מלכותו יתברך בכל משלה, ותהיה התורה סמוכה וקרובה אצל כל אחד ואחד להתקרב על ידה אל השי"ת.

עתה אין רואים את אור הלבושים שיש מתורת הצדיקים וכל עבודת האדם ולעתיד יתגלה ביתר שאת

ואמר רב יהודה אמר רב במסכת בבא בתרא (בדף עד ע"ב) כל מה שברא הקב"ה בעולמו זכר ונקבה בראם, אף לוינות נחש בריח ולוינות נחש עקלתון כן, ואלמלי נזקקין זה לזה מרחיבין לכל העולם כולו, מה עשה הקב"ה, סירס את הזכר והרג את הנקבה ומלחה לצדיקים לעתיד לבוא. והם כנגד כתנות אור ואור הצלם, וכנגד כתנות עור ואור הדמות, שראה הקב"ה שישתמשו באור הגנוז ויבואו לידי חטא כאדה"ר, עמד וגנוז, היינו שסילקו מהאדם, והוא כנגד סירוס הזכר, וגם את האור של הצדיקים גנוז לעתיד, כי הפחד והיראה הגדולה שיש מתורתם יכולה להחריב העולם כמו שהיה בעובדא דרשב"י ור"א ששיצאו מהמערות במסכת שבת (בדף לג ע"ב). ועל כן נשאר באדם מקיף הדמות, והוא הסמוך אצל האדם יותר מאור הצלם כנ"ל, וגם אותה מלח הקב"ה לעתיד לבוא.

והמשמעות שמלחה לעתיד לבוא היא, שאע"פ שאדם מתגבר על יצור ומכניע את העביות שבלבושי עור, אין הוא רואה את האור העצום שבוקע ממנו על ידי עבודה זו, אבל לעתיד לבוא על ידי כל דבר שעשה האדם יתגלו לו סודות תורה ודרכים וחדרי תורה ומעשי מרכבה, שכל זה הוא ענין הסעודה שתהיה לעתיד לבוא, שהם כנגד אכילה ושתיה שיהיו לעתיד לבוא כמ"ש (בשמות כד, יא) "ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו" וכמ"ש הגר"א באבן שלמה (פ"א אות י"א) שסעודת הלוינות הוא הדעת שתתברר לעתיד לבוא.

לעתיד יגלה הקב"ה את עבודת כלל ישראל על חומות ירושלים שעל ידם נשלמו הלבושים והיראה

ולוינות הוא שלימות המקיפים וחיבור הצלם עם הדמות, והארת הלבושי אור על הלבושי עור ותיקונם, והוא העילוי שיהיה לעתיד לבוא יותר ממדרגת אדם הראשון קודם החטא, כי נעשה תיקון ללבושי עור. כי הלוינות הוא כנגד הצדיקים שכל עסק תורתם ביראה גדולה ובלבושי אור, וכמובא בביאור הגרא לספרא דצניעותא (דף יח ע"ג) שמשה רבנו נקרא לוינות, כי תיקון הלבושי עור והשיג לבושי אור. וזה לוינות לוי-ותן, שלוינות הוא 'לוי' שהוא משה כמובא בזוהר שמות (בדף יב ע"א), שהוא כנגד אור הצלם, ות"ן הוא בגימטריא 'דמות', שהוא כנגד לבוש הדמות, ובהוא הוא שלימות האדם ונעשה רצונו יתברך כמ"ש "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו", שהוא שלימות המקיפים והידיעה ממנו יתברך.

וזה מה שאמר רבה בשם רבי יוחנן (שם בגמ' בדף עה ע"א) עתיד הקב"ה לעשות סוכה לצדיקים מעורו של לוינות שנאמר באיוב (מ, לא) "התמלא בשוכות עורו", ומובא שם בגמ' שכל אחד זוכה לזה, אלא שזוכה כפי מדרגתו, ושאר

העור פורסו הקב"ה על חומות ירושלים, וזיוו מביק מסוף העולם ועד סופו. שכל זה הוא ענין המקיפים והלבושים שיהיו לעתיד לבוא, שהם כנגד סוכה וכנגד חומות ירושלים, שתחזור ותהיה היראה בשלמות, כי יתחברו לבושי אור ויתקנו לכל העביות והלבושי עור, ולא תהיה עצבות וצער בעולם שנמשכים מלבושי עור.

לעתיד תבטל כל הסיטרא בישא מלבוש האדם והקב"ה בעצמו יאיר בנו לבוש שנוכל להיות סמוכים אליו

וזה שכתוב בישעיהו (נ, ד) "כה אמר ה' לסריסים אשר ישמרו את שבתותי ובחרו באשר חפצתי ומחזיקים בבריתי, ונתת להם בבית ובחומותי יד ושם טוב מבנים ומבנות וגו'", 'סריסים' הוא כנגד הלבושי אור שגנזם הקב"ה, שהוא כנגד הלוינות שסירסו, היינו שהסתיר את האור של הצדיקים והיראה הגדולה שיש בתורתם כפי שתתגלה לעתיד לבוא, והבטיחם שדוקא על ידי עבודתם תהיה היראה בשלימות מחומות ירושלים ומבית המקדש, וזה 'ונתתי להם בבית ובחומותי יד ושם', 'יד' הוא כנגד דוד, ו'שם' הוא כנגד שלמה - שהיה שמו הטוב ושלימותו של דוד, כי על ידם היה את החיבור של הלבושים ותיקונם, כמ"ש 'מבנים ומבנות' - שהם כנגד הלבוש של אדם וחוה, צלם ודמות, שהעיקר מה שנשאר לאדם לעתיד הוא מה שילמד את התורה בחיבור עם האל"ף וכתנות אור ויזכך את הלבושי עור.

ובזה יהיה יחוד בין המאורי אש למאורי אור, כי עתה המאורי אש יש בהם טוב ורע, שאפשר שתהיה טובה מהאש ואפשר שתהיה שורפת ומכלה, היינו שאין האדם יכול להתקרב אצל התורה ולהשיגה מחמת המאורי אש, כי יש לו לבוש עכור שהוא מעורב מטוב ורע, אבל לעתיד תהיה האש כולה קודש, ולנו ישראל תהיה היא לטובה גדולה, ומאיך לקליפות והחיצונים תהיה שורפת ומכלה. וזה שכתוב בזכריה (ב, ט) "ואני אהיה לה נאום ה' חומת אש סביב", ואמרו בזוהר משפטים (בדף קח ע"ב) 'אני' ולא סיטרא בישא, היינו שלא יהיה חלק לסטרא אחרא באש ולבוש הדמות, כי יהיו כל המקיפים והחומות בשלימות וטוב גמור, ויגיעו על ידם להשיג ולידע מגדולת הבורא ומלכותו בכל המדרגות.

עתה העיקר שיחזיק בשמירה על לבושי וזה ע"י תמימות - שמחשיב כל דבר קדוש שברשותו ואינו נחלש בדעתו

ועיקר השמירה של האדם על החומות והמקיפים הוא על ידי התמימות, שאינו נותן את דעתו על מה שסובבת אותו הסטרא אחרא מכל צדדיו, ועושה את שלו בעסק התורה ועבודת השי"ת. כי יש קרבנות שהם קדשי קדשים שנאכלים במקדש, ויש קדשים קלים שנאכלים בתוך החומות, וכך רגיל אדם לתת דעתו רק על הקדשים הנאכלים בפנים, ובעיניו הם קדשי קדשים, אך לא נותן חשיבות ל'קדשים' הנאכלים בחוץ, והם 'קלים' בעיניו, שאינו נותן את דעתו על החומות והמקיפים שהם כנגד 'קדשים קלים', כי התמימות נראית בעיני האדם כדבר קל, אך אם ישמור האדם על החומות והלבושים, לא תוכל הסטרא אחרא להכנס בד' אמותיו, ותהיה לו שמירה מן החטא והנסיון, והגנה מכל פגע וחולי, כי עיקר השמירה של האדם היא מהצלם שהם לבושים וכתנות אור.

וכפי שכל החורבן החל ב' בטבת שצרו על החומות, כך כל הנסיון של האדם הוא כשהוא במצור וקשה לו וצר לו, והדרך שישמור האדם על הלבוש וההגנה היא, שלמרות שיש בו לבושי עור, שהוא יצר הרע בתוקפו שמסובבו, יהיה דבק בעבודת ה' שיש לפניו - אף שנראה בעיניו כקדשים קלים, והעיקר שיעשה את עבודתו מתוך אמונה בכל דברי חכמים - שהוא מורא רבך וענין ברכות התורה. ואף אם אדם נכשל בחטאים ח"ו, על ידי שיתעורר תיכף לשמור על לבושי מתוך השמיעה לדברי הצדיקים, יוכל לשוב עד לפני השי"ת כראוי. והעיקר שלא יפחד, כי כל הפלת החומות באה תחילה על ידי תרועות הסטרא אחרא המסבבת החומות, שעל ידי כך הם נופלות ובא האדם לחלישות הדעת שאינו יכול יותר לשמור על קדושתו. ועל כן רחב זכתה לכל מה שזכתה על ידי זה ששמרה על החומות והאמינה בתמימות בכל יציאת מצרים ומעשי השי"ת, כי אף שהייתה בדיוטא תחתונה שאין למטה ממנה, על ידי התמימות הגיעה למקום הקרוב ביותר למסירת התורה - שנשאה יהושע בן נון כמובא בגמ' מגילה (בדף יד ע"ב), והכל מכח זה ששמרה על המקיפים והלבושים שהם סוד החומות, כמ"ש ביהושע (ב, טו) "כי ביתה בקיר החומה ובחומה היא יושבת".

לציבור הקוראים היקר

הדפסת העלון כרוכה בהוצאות רבות, העלון יוצא בצמצום והביקוש עצום. ניתן לתרום בעמדות נדרים פלוס לעמותת יד להועיל עבור 'משולחן שלמה', ולציין ההקדשה. או בהעברה: בנק: מזרחי טפחות (20) סניף: 417 (גאולה) מס' החשבון: 521025 שם העמותה: 'יד להועיל' - עבור העלונים, ולציין את שם ההקדשה.

לבקשת רבים ניתן לשמוע בקו 'שיעורי הינוקא'

עובדות והנהגות מחיי ואורחותיו של הגאון הינוקא מו"ר שליט"א בשלוחה 4

מאת הגאון הרב יחזקאל צמח שליט"א ות"ח נוספים. כמו"כ ניתן להאזין לשיעורים האחרונים ומאמר יומי.

מספר הקו 02-5-306-506

האזינו ותחי נפשכם